

ÇIKARLAR VE İLKELER ARASINDA FRANSA'NIN KÖRFEZ SİYASETİ

DOÇ. DR. İSMAİL NUMAN TELCİ

Başkan Yardımcısı ORSAM

“Fransa'nın Körfez bölgesine yönelik tutumundaki temel motivasyonun ekonomi olduğu söylenebilecekken, bölgede demokratik değerlerin teşvik edilmesinin bu bağlamda Fransız yöneliminde gündem olmadığı görülmektedir.”

Körfez ülkelerinin uluslararası anlamda siyasi, askerî ve ekonomik ortaklıklar kurduğu ülkelerden birisi de Fransa'dır. Tarihsel süreçte güvenlik garantörlüğü ve stratejik ilişkiler açısından İngiltere ve ABD'nin yanında Fransa gibi Batılı ülkelerle de Körfez ülkeleri güçlü bağlar geliştirmişlerdir. Bu bağlamda 1990'lı yıllardan itibaren, Körfez ülkeleri Fransa ile de siyasi ve askerî anlaşmalar imzalamaya başlamış ve savunma iş birliği anlamında ilişkileri kurumsallaştırıcı adımlar atılmıştır. Özellikle 2011 yılında yaşanan Arap halk hareketlerinin ardından da Fransa, Körfez ülkelerine yönelik izlediği politikalarda

son dönemlerde Suudi Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri (BAE) ve Katar ile siyasi ve askerî temaslarını yoğunlaştırmıştır. Suudi Arabistan ve BAE ile ivme kazanan ikili ilişkilerde Arap halk hareketlerine yönelik izlenen ortak politikalar belirleyici unsur olarak ortaya çıkarken, Katar ile ilişkilerdeyse ekonomik ve savunma iş birliği temel motivasyon olarak belirmiştir.

Bu anlamda Fransız devlet adamları Körfez bölgesine yönelik temaslarını yoğunlaştırırken, benzer şekilde Körfez ülkeleri liderleri de Fransa ile ilişkileri geliştirme yönünde yoğun mesai harcamışlardır. Fransa'nın son üç devlet başkanı Nicolas Sarkozy, Francois Hollande ve Emmanuel Macron, Körfez bölgesi ülkelerine ziyaretler düzenleyerek nükleer alanda iş birliğinden savunma sanayi ortaklıklarına, eğitim ve kültür alanında anlaşmalardan enerji iş birliklerine geniş bir yelpazede ilişkiler ağı kurma çabası içerisinde olmuşlardır. Fransa'nın bu süreçte dikkat çeken tutumlarından birisiyse Körfez ülkelerindeki yönetim biçimi ve insan haklarıyla ilgili sorunlara dair herhangi bir müdahaleci tavır içerisinde olmamasıdır. Dolayısıyla Fransa'nın Körfez bölgesine yönelik tutumundaki temel moti-

vasyonun ekonomi olduğu söylenebilmek, bölgede demokratik değerlerin teşvik edilmesinin bu bağlamda Fransız yöneliminde gündem olmadığı görülmektedir.

FRANSA'NIN KÖRFEZ SİYASETİNDEKİ ROLÜ

Son dönemlerde Fransa'nın Körfez ülkeleriyle ilişkilerini geliştirme yolunda attığı adımların arkasında birden fazla neden olduğu ifade edilmelidir. Bu nedenlerden ilki, ABD'nin Ortadoğu'daki siyasi ve askerî varlığını azaltacağını açıklamasıyla birlikte, Körfez ülkelerinin ortaklarını çeşitlendirme ihtiyacıdır. Körfez ülkeleri Afganistan'ın Taliban yönetimine geçmesiyle birlikte ABD'nin bölgesel siyasetteki angajmanlarını azalttığını düşünmektedir. Dolayısıyla, bu durum Körfez ülkelerinin siyasi, askerî ve ekonomik ortak arayışını hızlandırdı.

Bu anlamda Rusya, Çin ve diğer uluslararası aktörler öne çıkarken, Avrupa'da da İngiltere ve Fransa alternatif güçler olarak belirdi. Rusya ile Suudi Arabistan arasında imzalanan anlaşmalar, Rus dışişleri bakanının Körfez ülkelerine bir ziyaret turu düzenlemesi ve bunun yanında Çin ile Suudi Arabistan ve BAE'nin içerisine girdiği çeşitli siyasi, ekonomik ve ticari angajmanlar, bölgedeki olası post-Amerikan siyasi düzene yönelik tahayyüller olarak şekillendi. Bunun yanında gerek Körfez ülkelerinden İngiltere ve Fransa'ya gerekse de bu ülkelerden Körfez ülkelerine yönelik ziyaretler gerçekleştirildi. İngiltere ve Fransa'ya yönelik temaslarda, Suudi Arabistan ve BAE, Tunus, Libya, Suriye ve Afganistan

gibi bölgelerdeki siyasi ve askerî meseleleri konu edinirken diğer yandan da İngiltere ve Fransa'daki yatırımların artırılması da gündeme alındı.

“

Katar ve BAE temalarının yanında, 2018 yılında Kaşıkçı cinayetinin ardından yaklaşık 3,5 yıl sonra Suudi Arabistan Veliht Prensi Muhammed bin Selman'ın görüştüğü ülke liderleri listesine Macron da eklenmiş oldu. Dolayısıyla bu ziyaret ve Fransa'nın Körfez politikası, temelde Muhammed bin Selman'ın aradığı siyasi ve uluslararası meşruiyet çabalarına da katkı sağlamış oldu.

Fransa'nın Körfez'e yönelik siyasetinde öne çıkan bir diğer nokta

da doğrudan Körfez ülkelerinin siyasi ve askerî ortaklıklarını artırma ihtiyacıyla ilgilidir. İngiltere'nin de Brexit sonrasında Körfez ülkeleriyle çok boyutlu siyasi, askerî ve ekonomik ilişkiler içerisine girmesi, Fransa'yı da bu minvalde politikalar üretmeye yöneltti. Nitekim bu politikanın son halkası da Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron'un aralık ayı başında BAE, Katar ve Suudi Arabistan'a gerçekleştirdiği iki günlük ziyaret oldu. Katar ve BAE temalarının yanında, 2018 yılında Kaşıkçı cinayetinin ardından yaklaşık 3,5 yıl sonra Suudi Arabistan Veliht Prensi Muhammed bin Selman'ın görüştüğü ülke liderleri listesine Macron da eklenmiş oldu. Dolayısıyla bu ziyaret ve Fransa'nın Körfez politikası, temelde Muhammed bin Selman'ın aradığı siyasi ve uluslararası meşruiyet çabalarına da katkı sağlamış oldu. Buradan hareketle Fransa'nın Kör-

fez politikasında, Suudi Arabistan, BAE ve Katar'a yönelik farklı öncelikler olduğu fakat bu ülkelerin her biriyle olumlu ilişkiler sürdürmeye çalıştığı söylenebilir.

“

Türkiye'ye yönelik agresif tutumunda Fransa, Suudi Arabistan ve BAE ile ortaklıklara girme çabasında olmuştur. Öyle ki Doğu Akdeniz, Libya ve Suriye gibi konulardaki Türkiye karşıtı politikalarında Fransa bu ülkeleri yanına çekmeye çalışmaktadır.

”

Bu önceliklere paralel olarak Fransa'nın bölgesel aktörlerle olan rekabetinde de Körfez ülkeleri ile iş birliklerine gittiği gözlemlenmektedir. Bu anlamda Türkiye'ye yönelik agresif tutumunda Fransa, Suudi Arabistan ve BAE ile ortaklıklara girme çabasında olmuştur. Öyle ki Doğu Akdeniz, Libya ve Suriye gibi konulardaki Türkiye karşı politikalarında Fransa bu ülkeleri yanına çekmeye çalışmaktadır. Bununla birlikte, Fransa'nın Körfez'e yönelik politikasında ve Körfez ülkelerine gerçekleştirilen son ziyaretlerde önemli bir noktanın, bölgenin barındırdığı ekonomik potansiyel olduğu belirtilebilir.

Dubai'de düzenlenen uluslararası EXPO 2020 fuarı ve Suudi Arabistan'ın son dönemlerde duyurduğu kent projeleri, Katar'ın ekonomik kalkınmayı önceleyen politikaları gibi politikalar minvalinde Fransa da Körfez ülkeleriyle çeşitli ortaklıklar kurmaktadır. Bu min-

valde, Fransa'nın Körfez politikasının, ABD'nin bölgeden çekilmesiyle Rusya, Çin, İngiltere gibi güçlerin bölgedeki güç boşluğunu doldurma istekleri, Körfez ülkelerinin ortaklarını artırma arayışı ve Körfez'in barındırdığı ekonomik potansiyel gibi faktörlerle ilgili olduğu belirtilebilir.

FRANSA-KÖRFEZ SAVUNMA İŞ BİRLİĞİ

Fransa'nın Körfez ülkeleriyle olan ekonomik iş birliklerinde öne çıkan sektör savunma sanayi olmuştur. Öyle ki 2020 yılında Fransız askerî teçhizatlarının en büyük alıcısı Suudi Arabistan olarak kayıtlara geçmiştir. Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron da bu durumun devam edebilmesi adına yoğun çaba sarf etmektedir. Macron'un Körfez ülkelerine gerçekleştirdiği ziyaretin merkezinde de savunma sanayi alanında iş birlikleri yer almaktadır. BAE, Katar ile Suudi Arabistan'ı kapsayan Körfez turunun özellikle BAE durağında Abu Dabi Velihaht Prensi Muhammed bin Zayid ile Macron arasında gerçekleştirilen görüşmenin ardından, BAE'nin Fransa'dan yaklaşık 17 milyar euro tutarında 80 adet Fransız Rafale tipi savaş uçağı, 12 adet Airbus Caracal helikopter ve havadan havaya füze sistemleri alacağı açıklandı. Bu anlaşmayla Fransa, Rafale uçaklarının üreticisi Dassault firmasının tedarik ve üretim zincirini en az 10 senelik süre boyunca garanti altına alırken, en az 7 bin kişiye de istihdam sağlanmasını mümkün hâle getirmiştir. Buradan hareketle genelde Fransa'nın Körfez ile ilişkilerinin özelde de Macron'un son ziyaretinin Paris'in, Körfez'in askerî

teçhizat tedarikçisi olma ve bu süreci Fransız ekonomisini güçlendirme bağlamında işlevselleştirme hedefiyle ilgili olduğu belirtilebilir.

Öte yandan, anlaşmanın BAE açısından da stratejik öneme sahip olduğu belirtilmelidir. BAE'nin ABD'den temin edeceği F-35 savaş uçaklarının son günlerde Çin merkezli ABD-BAE arasında yaşanan farklılaşmalardan ötürü tehlikeye düşmesi, Abu Dabi'nin ortaklıklarını çeşitlendirme gayretinin nedenlerinden birini oluşturmaktadır. Bu anlamda Körfez ülkelerinin Fransa ile kurduğu ilişkiler ve Fransa'nın Körfez politikası, Joe Biden döneminde ABD ile kurulacak ilişkilerde bir gerginlik konusu olma potansiyelini de beraberinde getirmektedir. Küresel ve bölgesel gelişmeler bağlamında değerlendirildiğinde, Fransa ile Körfez bölgesi ülkeleri arasındaki ilişkilerin önümüzdeki süreçte daha olumlu bir şekilde ilerleyeceği söylenebilir. Bu noktada Körfez ülkelerinin Fransa'yı sadece bir savunma sanayi ürünleri tedarikçisi ya da doğrudan yatırımların yapılacağı bir ülke olarak görmekten çıkmaları hayati önem taşımaktadır.

Sonuç olarak, söz konusu ülkeler, ekonomilerini enerji kaynakları dışında sektörlere kanalize etme sürecinde Fransa'dan teknoloji transferi yapmasını talep etmeli ve Paris'in Körfez bölgesindeki projelere doğrudan yatırımlar gerçekleştirmesini vurgulamalıdır. Aksi takdirde Fransa-Körfez ilişkilerinde kazan-kazan formülünden ziyade sadece Fransa'nın kazandığı bir formül geçerli olmaya devam edecektir. ■